

ELS CINGLES

trimestral any V, TAVERTET Desembre 1987 n.º 22

LLOCS DE VENDA DELS CINGLES

A Taverdet

Can Nazari
Restaurant Les Fonts
Fonda Can Baró

A Rupit

L'estanc

A Roda de Ter

Libreria Muñoz

A Folgueroles

Quiosc Folgueroles

A Cantonigrós

L'estanc

A Manlleu

Libreria Mas-Riera

A Vic

Libreria La Tralla

ELS CINGLES. Publicació trimestral

Redacció i Administració: Plaça de la Diputació, 1 - Can Nazari - Taverdet
(Barcelona) - Tel. 856.50.80

Redactors: Jordi Sanglas, Jordi Mas i Caballé, Neus Roquer i Jofre, Rosa
Maria Pujol, Joan Reixach i Curtó.

Fotocomposició i impressió: Impremta PLANÀS - St. Hipòlit de Voltregà

Dipòsit legal: B.8.390/79

Fotografia de la portada Joan Sàrrias (Can Casals) i Contraportada La Masia L'Arau

La redacció de la Revista no es fa responsable del contingut dels treballs que hi apareixen
signats, ja que aquests reflecteixen únicament els criteris de llurs autors.

EDITORIAL

Al sortir aquest número, ja són 23 les vegades que hem arribat a vosaltres. Durant aquests vuit anys són forces les dificultats que hem hagut de superar, i totes elles motivades per la reduïda dimensió de la publicació, però creiem que val la pena seguir endavant per donar a conèixer la nostra terra del Collsacabra.

Des d'ací volem fer una crida a tothom que tingui a dir per ajudar-nos a conèixer millor les nostres arrels i la realitat actual i al mateix temps agrair de tot cor la fidelitat dels subscriptors i lectors que número darrera número rebeu la revista amb il·lusió.

El nostre desig és de poder correspondre-us per força temps.

La meravellosa i verdadera història de l'orgue de Tavertet

Les pedres mil·lenàries, amb poders més que naturals de l'església de Tavertet, han segurament sigut, les que aconseguiren despertar el miracle d'atraure l'instrument músic, l'orgue electrònic Domus Viscount, que s'hi troba allí des del 20 d'agost de 1986 com si fos a casa seva.

En aquella preciosa església romànica, tant ben restaurada que no ha perdut la seva bellesa originària, es sentia l'absència d'un acompanyament musical. I el silenci de l'orgue era com una crida a tots perquè omplissin un recinte sagrat, en tants sentits bell i bo, amb els sons potents i armoniosos del rei dels instruments.

Aquest crit, que ha sorgit de la mateixa arquitectura i de la història de l'església el sentiren un grup d'amics de Tavertet dels

que són veïns del poble, i dels que vénen a gaudir de la seva pau, sempre que poden.

Des de fa dos anys poc a poc, amb la col·laboració de veïns estiuejants, i amics, en especial de la ciutat de Vic, es recollien fons per la compra de l'orgue.

L'art atrau l'art i als artistes. I aviat hi havia pintors que oferien obres seves per poder fer un sorteig. Juli Batallé, Albert Estrada Vilarrasa, Pilar González-Haba, Roser Jordà, Kuno Küster. I amics que donaren quadres de M. Guixart, Joan Rapsomanikis, J. M. Serra.

En dues ocasions, amb motiu de la Festa Major es sortejaren aquests regals. I el fons per l'adquisició de l'orgue creixia.

S'ha de recordar amb agraïment a tants com s'han preocupat per fer el desig realitat. A Mossèn Carles Izquierdo, que des del començament ha ajudat amb la seva aportació i consell. Veïns i amics que han donat quantitats grans o petites, —en ocasions grans, i ni volien que es sabés el seu nom— fins aquells que s'han ocupat de tot lo relacionat amb l'instal·lació d'un orgue. Làmpares Cassany, de Vic que ha fet la instal·lació elèctrica. Joan Feu, de Santa Maria de Corcó, que ha construït una tarima per defensar-lo de la humitat. Cortines Vila de

Manlleu qui donà una preciosa funda de vellut; la impressió de propaganda i de paperetes pel sorteig que feu la firma Fotocopiadores Canon de Vic, L'enmarcat dels quadres per Mobles Susany de Vic. I el donatiu de alguns quadres per la Galeria Clariana també de Vic.

Especial menció mereixen, per la seva col·laboració econòmica les Caixes: la de Catalunya, la Comarcal de Manlleu, la de Pensions i la de Barcelona. Així com la contribució artística i econòmica del Quartet Pfeifer de Stuttgart que expressament van venir a Vic a donar un concert, com tots els seus una meravella d'interpretació, i destinaren tota la recaptació a augmentar el fons per la compra.

Amb l'ajuda d'un préstec de 200.000 pts. de la Intercultural Cooperation, una fundació privada amb seu en Suïssa, s'ha fet possible la compra abans de completar la recaptació dels fons. La casa Adagio de Barcelona proporcionà a Tavertet un instrument del que en podem estar contents.

L'orgue es troba ja, amb l'ajuda i l'esforç de tots, a l'església romànica de Tavertet. Tots podem alegrar-nos amb l'harmonia i la pacífica companyia que dóna la música. I qui sap si amb el temps aquest orgue electrònic, posat a l'església amb pedres mil·lenàries, de meravelloses propietats no aconseguirà en un nou miracle transformar-se en el autèntic orgue de tubs, que era el primerament desitjat.

I segur, que aquest preciós instrument congregarà a l'Església al poble en les seves festes i en les seves alegries, i que serà un mitjà de que l'església del poble torni a ésser la casa de tots, en la que es visqui la unió i es visqui i es recordi que solament el cultiu de la bellesa, la veritat i la bondat fa dels homes autèntiques persones.

Fàbia Gundisalva

L'aposta de Pascal

R. Panikkar

Si fos un artista us contaria una història: la història de l'intel·lectual, per no dir d'un comerciant o d'un pagès, que havent llegit Pascal, aquell filòsof francès del segle disset, i veient-ne la «racionalitat» de l'aposta va decidir de seguir-la: Si no crec i no practico, i Déu existeix, em condemnaré per una eternitat; si crec i practico encara que Déu no existeixi, em tindrè que fastiguejar uns quants anys sense altres conseqüències. L'eternitat és «més llarga» que uns quants anys de vida. És millor apostar per ella.

Deixant ara apart si aquesta noció de Déu com si aquesta idea d'eternitat siguin correctes, i deixant igualment de cantó si aquesta fou la proposta de Pascal —doncs em temo que les tres interpretacions siguin inesciaient— deixant, repeteixo, tot això de banda, vet aquí que el nostre bon home, amb seny català, es va decidir per la part més segura i raonable i es va convertir en un practicant impecable, en un cristià model. Però també va venir un dia en que es va morir. Se n'anava ja directament al cel quan Sant Pere l'aturà per enviar-lo a l'infern.

«No he complert jo per ventura tota la Llei i els Profetes de la manera més estricta i exemplar?» demanà. Sant Pere li va confirmar que de la manera més estricta certament ho va fer; però que no pas de la manera més exemplar, perquè no hi ha models per la fe cristiana, puig que aquesta té que sortir de dins.

La seva dona que el seguia, i que se'n va anar al purgatori, ens ho va contar, doncs ella va encara escoltar el discurs de l'apòstol de les claus. Ens va recalcar que no era una reproducció magnetofònica, però que Sant Pere li va venir a dir quel-

com d'aquest tarannà al seu marit:

«Però, és que en la teva fe calculadora et creies també que Déu és tonto? Com és que podies creure que la fe és conseqüència d'un raonament, ni que sigui d'un raonament de probabilitats? La vida no és una loteria ni el cel un premi. El cel és un destí. Qui us ha dit que la fe era això? No havies copsat que l'hipocresia és possiblement l'única cosa que el Senyor va fustigar sense miraments? Has fet una mala jugada. Ho has passat «malament» en la terra per poder després passar-t'ho bé en el cel. T'has equivocat de fe. Aquest Déu no és el nostre i dubto que existeixi. No resaves tu també: «així en la terra com en el cel?» Doncs ja ho tens, malament en la terra i pitjor en el cel. Quin company meu apòstol ha mai predicat que el cel es guanyi fent un càlcul. No vull dir res en contra del torturat de Pascal; que era un sant. Però crec que ell havia llegit àdhuc en la Bíblia que Yahvé s'esgargamellava cridant que volia misericòrdia i no sacrifici. A mi se m'empatxen els «teòlegs» i Pau bé que ho sabia, però crec que ell et diria que la teva fe no era lliure, gratuïta, per la joia de creure i per res més. La fe no és per a obtenir alguna cosa, com si la fe fos una moneda amb la que comprar la vida eterna. La vida ni es compra, ni es juga a sorts. La vida es viu. I ademés la vida de fe és joiosa i agradable. No és pel sentit del deure que es tenen de fer les coses, sinó per gust, és a dir, amb amor. No has llegit en les escriptures hindús i en la literatura cristiana tantes i tantes llegendes de monjos que es creuen sants i que es condemnen, i de saltacamins que es salven? O més senzillament no havies no-

tat mai que el Fill de l'Home era l'amic dels pecadors públics i privats? Em sap greu, bon home, t'has equivocat de porta. Pel cel no s'hi aposta».

«Què és el que hauria tingut de fer?» li va preguntar el pobre home tot contristat.

«Jo tenia dubtes i em va semblar la manera més digna de resoldre'ls. Vaig seguir la filosofia del més segur i del que després de Pascal se'n va dir del «si de cas». I us puc assegurar que ho vaig fer tan bé que ningú ho va notar. Tinc tots els papers clericals en regla».

«Notar què? Que feies comèdia?» li va respondre Sant Pere.

«Ho veig molt fumut», va continuar, «Com si la fe consistís en fer el creient».

«Jo em creia que tenia d'aparentar ser un home d'església» li va respondre el nostre home.

«D'això jo en sé molt poc» va dir-li l'apòstol.

«Per aquí arriben gent de tota mena. Sols sé que la fe no és això. Jo sé que si les coses no es fan amb alegria no són ni agradables a l'home ni a Déu, sols sé que en temps de Jesús no hi havia calculadores i que el càlcul de probabilitats i diferencial, que va mig inventar Pascal, potser fou el que va ocasionar aquesta extrapolació lamentable. Però mira —va continuar Sant Pere— em sembles una bona persona.»

«Pots dir-me alguna cosa que hagis fet i que veritablement la cregues sense cap intenció ulterior?»

El nostre home es va gratar el cap i li va explicar a l'apòstol que una vegada va veure un company en una situació difícil i que com havia decidit de «fer el cristià» el va ajudar fent-li veure que no ho feia per ell sino per l'amor al Crist.

Aquesta vegada Sant Pere va

estar a punt de perdre la paciència, però després es va tornar a serenar perquè va recordar-se que no era la primera vegada que sentia tal mena de tergiversació de les paraules del seu Mestre Jesús. Així doncs li va desfer el malentès explicant-li que els que anaven a l'infern no sabien que les obres bones que varen deixar de fer les havien deixat de fer al Crist. Però que al cel igualment hi anaven aquells que no sabien que les bones obres les havien fet pel Crist, doncs tampoc ells l'havien vist.

«O sigui» —li va reaccionar el

bon home ja atabalat del tot— «que tot el que es fa pel Crist no compta?»

«Els que estaven a la dreta no ho sabien pas que el Crist estigués «amagat» en els que tenen alguna necessitat» — li va respondre Pere—, «llegeix els Evangelis, si no et fies de mi».

«Ja no hi ha res a fer» va pensar el nostre bon home, i ja s'estava retirant més que moix, quan amb molta vergonya li va dir a Sant Pere que l'únic que li venia ara a la memòria era una cosa que ell fins ara havia considerat poc bona.

«I, què és?», li preguntà Pere.

«Bé, —va respondre el pobre home—, ara ja us ho puc dir. Jo vaig fer el meu testament pels pobres, perquè em creia que és el que un bon cristià tenia de fer, però vaig fer una trampa; vaig afegir-hi una clàusula secreta pel notari a fi de que retrassés la realització de la testamentaria fins a saber com s'en sortiria la meua dona d'una operació difícil...»

«Ves-t'en doncs al purgatori a juntar-te amb ella», li va dir Sant Pere, «puix que l'has estimada».

La Flora de Tavertet

per Jordi Sanglas

Amb afany d'honorar la natura, especialment la flora de Tavertet, hem fet un muntatge de diapositives amb un recull de flors i plantes que ens han semblat més atractives, i també de les més rares del nostre poble.

Encara que el poble de Tavertet sembla un xic aspre i sec, hi ha una gran riquesa de flors. Així hem pogut recollir, fins aquest moment més de 400 plantes diferents, en els 32 Km.² que corresponen al nostre municipi. Aquí no hi trobareu les plantes que no fan flor o són poc atractives. Com ara les gramínies i altres.

Algunes de les plantes que veurem, els entesos les consideren ven rares i especials, que necessiten un hàbitat especial o que la nostra contrada té uns valors propicis i especials per aquestes plantes. Podem dir, a nivell d'exemple, que alguna espècie es troba pel damunt dels 3.000 m. d'altitud.

Ens queden encara una bona colla de plantes i flors que no

hem pogut catalogar o trobar-ne el nom. Amb el temps pensem millorar la col·lecció.

Pensem que mai podrem donar per concluida la col·lecció; ja que hem pogut observar que una mena de planta la troven en un petit o determinat erol de terreny, tal vegada on un ocell o una ventada hi haurà deixat caure alguna llavor, i ja no la tornem a trovar enlloc més del terme. Això fa pensar que no es possible catalogar-les mai totes ja que caldria resseguir tots els racons pam a pam i en diferents èpoques de l'any; doncs a algunes plantes la floració els dura pocs dies. Per tant, encara que s'hi dediqués tota una vida després en podrien aparèixer de noves. Mentrestant ens acontentem en fer conèixer les que hem pogut catalogar fins ara. Esperem que un altre dia podrem fer una nova adició.

Encara que ens hem esmerat en posar el nom vulgar i el científic de cada planta i flor admetem que hi pugui haver alguns errors.

Esperem que sigui del vostre grat i que serveixi per apropar-nos un xic més a aquesta meravella que és la natura.

Muntatge audio-visual de plantes i flors boscanes de Tavertet

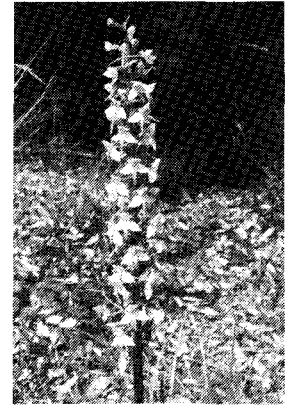
Col·lecció de flors i plantes boscanes recollides dins el terme municipal de Tavertet. Algunes les designem amb el seu nom més conegut; altres amb el seu nom científic i les més pels dos mètodes. Igualment intentem distingir les comestibles, les medicinals i altres usos. Per saber-ne les propietats recomanem consultar **La guia de flors i plantes medicinals** de Pio Font i Quer «EL DIOSCORIDES RENOVADO».

El terme de Tavertet es molt variat tant per la seva altitud com per la seva humitat, això afavoreix la varietat d'espècies. Algunes les trobem a les serralades de St. Bartomeu Sesgor-

gues que no a la solana de l'Avenc i tampoc al revés.

Bàsicament farem aquestes distincions:

- a) Grup de plantes i flors que es troben en el terreny solell; generalment en els marges de entre els camps, a les voreres dels camins, pedregars i dins el bosc.
- b) Plantes que es solen trobar a dins dels camps o a les voreres.
- c) Plantes que es crien en els prats i al voltant dels horts.
- d) Plantes dels llocs humits.
- e) Grups d'arbusts.

Orchis Platyanthera chlorantha

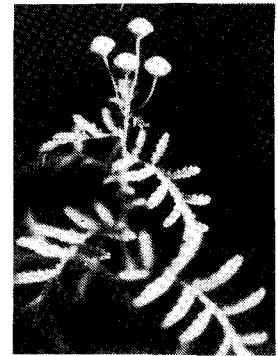
GRUP A

Flors de plantes que generalment es troben en bosc solell; generalment en els marges de dintre els camps, a les voreres dels camins, en els pedregars i dintre el bosc.

- Cocuts o Primaveraes - *Primula veris* - Medicinal. Fins a 2.700 m. alt.
- Valeriana - *Valeriana officinalis* - Medicinal.
- Herba de St. Joan o Pericó - *Hypericum perforatum* - Medicinal.
- Plantatge - *Plantago lanceolata* - Medicinal. 2.400 m.
- Herba d'asa o Espunyidera - *Galium verum* - Medicinal.
- Herba de St. Antoni - *Salvia palustri* - Medicinal.
- Herba de la Prunella - *Prunella grandifolia* - Comestible i medicinal.
- Herba de la Prunella - *Prunella alba* blanca - Comestible i medicinal.
- Espernellatge - *Matricaria* - Medicinal.
- Herba esquellera - *Rhinanthus alectorolophus*.
- Poligala Amara - Medicinal.
- Poligala Comosa - Medicinal.
- Viola - *Viola reichenbachiana* - Medicinal.
- Violeta - *Violeta odorata* - Medicinal.
- Clavell de pastor vermell - *Dianthus carthusianorum* - 2.500 m.
- Clavell de pastor blau - *Linum perenne* - Medicinal.
- Serverola o serverina - *Catanatcha coerulea*.
- Satèlies o nersisos - Narsissos poètics. 2.300 m.
- Respaiosa - *Picris echioides*.
- Sedum - *Sedum reflexum* - Medicinal.
- Sedum - *Sedum acre* - Medicinal.
- Herba de Sta. Barba - *Barbarera vulgaris* - Comestible.
- Melera o pegamoscas - *Ononis natrix* (poc freqüent)
- Aloc - *Sirsum helenioides* - Comestible.
- Barba de cabra - *Tragopogon pratensis* - Comestible.
- Casconie - Comestible.
- Globularia - *Cordifolia*. 2.600 m.
- Tàrrec - *Salvia pratensis* - Comestible i medicinal.
- Narsis bort - *Narsissus rupicola*.
- Herba torronera - *Helianthemum nummularium*. 2.800 m.
- Herba blenera - *Berbasum nigrum* - Medicinal.
- Trinia glauca.
- Argentina - *Potentilla anserina* - Medicinal. 2.400 m.
- Marxivol - elévoro fètido - Medicinal.
- Cuxarda o foxarda - *Globularia alypum* - Medicinal.
- Consolba o matafoc - *Sempervivum gradifolium* - Medicinal. 2.500 m.
- Herba cuquera.

Herba Runyonera

Tenerida-Tanacetum vulgare

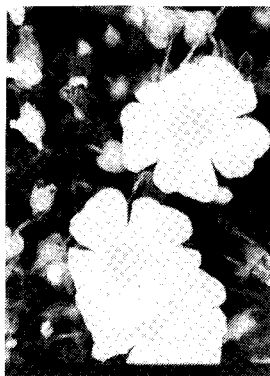
Margarida
Leucanthemum vulgare

Llet de gallina
Ornithogalum umhellatum

Petit lis
Antericum liliagum

Estepa
Cistus salviifolius

Trepadella borda - astragalus monspessulanus.
 Jonsa - Aphyllanthes monspeliensis - Comestible.
 Gossets - Antirrhinum majus - Medicinal.
 Ferigola - Thymus serpyllum - Medicinal.
 Àrnica - Àrnica montana.
 Cincenrrama o gram negre - Potentilla reptans - Medicinal.
 Sabonera - Saponaria albahaca.
 Distentera o Centaure groc - blakstonia - Medicinal.
 Runyonera - Medicinal.
 Carquexia fina - Chmaespartium sagittale.
 Peu de gall - Inplaxicaule.
 Ciprecina - Euphorbia cyprissias.
 Espantallops - Colutea arborescans - Medicinal.
 Nazarets o penitents - Muscari racemosum.
 Menta - Mentha arvensis - Medicinal.
 Tenerida - Tanacetum vulgare - Medicinal.
 Agromonia - Agrimonic eupatoria - Medicinal.
 Cabessudas.
 Epinacalç - Eryngium campestre - Comestible i medicinal.
 Gaó o gabó - Ononis spisa - Medicinal.
 Orega - Origanum vulgare - Comestible i medicinal.
 Cabruna - Psoralea bituminosa.
 Petenera.
 Crespis Capillaris.
 Cua de porc o vivorera - Echium vulgare - Medicinal.
 Camamilla borda - Matricaria chamomilla - Medicinal.
 Rabanissa groga - Erucastum nasturtiifolium - Medicinal.
 Corretjola - Convolvulus arvensis - Medicinal.
 Orelle de llebre o escabaisa de bosc - Kanutic sylvatica - Medicinal.
 Margarida alta - Leucanthemum vulgare - Medicinal. 2.700 m.
 Esclafadors o calicsos - Silene enflée - Comestible.
 Herba de mil fulles - Achillea millefolium - Medicinal..
 Bàlec o corona de rei - Lotus siliquosus - Medicinal.
 Pelucella - Crespis paludosa - Medicinal.
 Gabó alpi.
 Fumaria o sanc de Crist - Fumaria officinalis - Medicinal.
 Llet de gallina - Ornithogalum umhellatum - Medicinal.
 Guardallops - Verbascum thapsus - Medicinal.
 Cardó o cardenche - Dipsacus silbestre - Medicinal.
 Bonets de capalla o Aguilenya - Aguilenya atrata - Medicinal.
 Fiteume - Phytheume scheuchzeri.
 Pànace - Opopanax chironium.
 Vulnearia - Anthyllis vulnearia - Medicinal.
 Ferredures - Hppcrespis comosa.
 Perifoll olorós - Myrrhis odorata - Comestible.
 Escabaiosa - Scabaiosa columbaria - Medicinal.
 Petit lis - Antericum liliagum.
 Parracas - Picris hierecioides - Comestible.
 Saturege vulgar o de Malléu - Medicinal.
 Fenc bort o trebol de prat - Trifolium repens - Medicinal. 2.750 m.
 Xirivia - Pastinaca sativa - Comestible.
 Ramell de tot l'any - Anapholium supinum - Medicinal. 3.000 m.
 Herba del frare - Orobache gracili - Comestible.
 Aster amellus.
 Herba de malestrany - Globularia cordifolia - Medicinal. 2.600 m.
 Albaidea montana - Anthyllus montana.
 Melitot - Melitotus altissimum - Medicinal.
 Bronza - Calluna vulgaris. 2.700 m.
 Estepa - Cistus salviifolius.
 Espinacalç blau - Echinops aphaerocephalus - Medicinal.
 Camí i contorns de l'Avenc
 Lli viscós - Linum viscosum (planta rara). Camí i contorns de l'Avenc.

La família de les campanetes es molt extensa; s'en coneixen 1.500 espècies. Encara que tenen algunes propietats medicinals, són de poca importància. També algunes són comestibles. Les podem trovar fins a 3.000 m. Anotem sols les que els hem pogut trobar el nom.

Campanula Rotundifolia.
Campanula Pàtula.
Campanula Glomorata.
Campanula Repunculus.
Campanula Latifolia.

Seguirem amb la família de les orquídies que es compon de 20.000 espècies conegudes; amb flors de formes molt rares i curioses. Moltes son comestibles i medicinals. Es troven fins a 2.800 m.

Orchis Anacampis pyramidalis.
Orchis Simia.
Orchis Satirón manchado.
Orchis Ustalate.
Orchis Cimnademía canapsea.
Orchis Doctylorhiza fuchsii.
Orchis Doctylorhiza Maculata.
Orchis Apífera. (Sabatetes de la Mare de Déu). També flor de l'avella.
Orchis Platanthera chlorantha.
Orchis Platanthera bifola.
Orchis Coriaphora.
Porro silvestre - Allium ampeloprasum.
Porro al de cigüenya - Allium sphaerocephalon.

Varietat de carts que es poden trovar fins als 3.000 m. Alguns son medicinals i comestibles.

Lloba - Silibum marianum.
Cardot - Cardus temiflorum.
Cart borriquer - Onopordum acanthium.
Cart Chrysaconthus.
Cart Cardus cirsium acualon.
Cart Lechar - Scolymus hispanicus.
Cart Vulgar - Cardus vulgare.
Carlina Cinara - Carlyna Cynara.
Carlina Silvestre - Caelina vulgaris.
Carlina Silvestre Acualis.

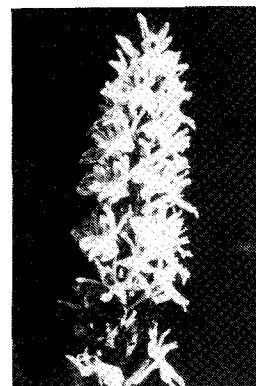
Varietat de centaures que es poden trobar fins als 2.800 m. Alguns són medicinals.

Centaure menor - Centaurium minus.
Centaure Groc o ratabous - Centaurea rupestri.
Centaure Austriaca.
Centaure Pseudophrygia.
Centaure Jacea o Cartem silvestre.
Centaure Matagalls - Paniculata.
Centaure Pinya de St. Martí.

Flors variades

Sajolida - Satureja montana - Comestible i medicinal.
Pinell - Coris monspeliensis.
Barbelló - Lavandula latifolia - Medicinal.
Silena vulgar - Silena vulgaris.
Silena alba - Silena album.
Ajenjo - Artemisa absinthium - Medicinal.
Polillera - Battaria.
Repalasa - Articum lappa - Comestible i medicinal.
Alliaria - Petoliata - Comestible i medicinal.
Celidonia - Chelidonium.
Saxifraga - Granulata blanca.
Herba prima - Asperula cynanchica - Medicinal.

Continuarà

Orchis Doctylorhiza fuchsii

Orchis Platanthera bifola

Silena alba
Melandrium album

Polillera
Verbascum battaria

COL·LABORACIONS

COP D'ULL

La Guerra contra Catalunya

Amb poc temps, he llegit i rellegit més d'una vegada, el llibre **Cartes de la guerra** de Joan Sales (*Club de Butxaca*, 1986), prologat per la seva vídua Núria Folch. La **Presentació** és tota una declaració de principis: «Fa molta por què tant de jovent no vulgui sentir ni parlar de la guerra, perquè és ben cert que el poble que ignora la seva història està condemnat a repetir-la... ja que ni el poble ni l'individu no escarmenten si no poden reconèixer les seves falles. També sento pena, molta, quan penso en els soldats morts per Catalunya que ningú no recorda».

Més endavant afegeix: «Crec que no podem oferir a la joventut nostra cap llibre que li pogués fer més de bé, ni més oportú pel cinquantenari d'aquell fatídic 19 de juliol de 1936 que, no obstant, hauria pogut ser un dels dies més gloriosos de la nostra història, si ens haguéssim unit tots per defensar Catalunya».

El per què no fou així ens el diu el mateix autor de les cartes que el llibre conté, el Joan Sales «fins a la mort soldat de Catalunya» en els camps on millor sabia servir-la: durant la guerra com oficial de l'Exèrcit de Catalunya (que el centralisme de Negrín convertiria, més tard, en «Ejército del Este»); editant, a Mèxic, els «Quaderns de l'Exili»; de retorn, dedicat de

ple a les tasques editorials catalanes i fent i refent la seva famosa novel·la **Incerta glòria**. Sempre amb un desesperat desig de ser imparcial en els seus judicis per poder ser més útil a Catalunya, i amb el profund dolor de veure que els errors dels «polítics ineptes» i la barbàrie dels «incendiàries i assassins» convertien allò que hauria pogut ser la guerra de **tots els catalans** en defensa de Catalunya en una **guerra civil** també, entra catalans.

El 18 d'octubre de 1936, des de l'Escola de Guerra, escrivia: «He perdut la confiança en els homes que ens governen; no senten la responsabilitat que recau damunt seu, com si no els digués res el passat ni el futur de la pobra Catalunya... Han deixat desfer la guàrdia civil, que en virtut de l'Estatut estava a les ordres del govern autònom, han dissolt l'exèrcit republicà sense crear-ne un de català que el substituís i la conseqüència és que unes hordes de bandits s'han llançat, no pas contra l'enemic, sinó contra la gent indefensa del propi país. Quins tres mesos de vergonya!».

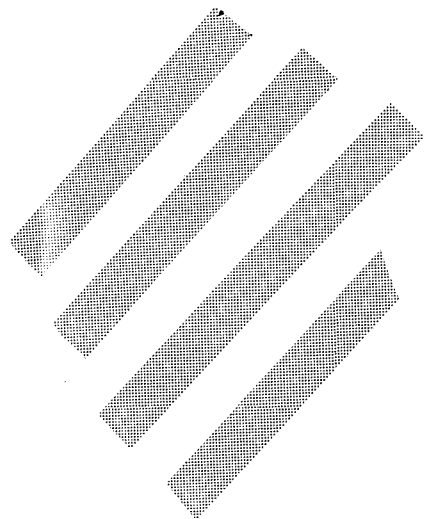
El 9 de juliol de 1938, després de dos anys de serveis a l'exèrcit republicà, el detingueren els del SIM, sense procés, perquè un seu germà no havia anat a servir, cosa que ell, des del front de guerra, ignorava.

En aquesta ocasió, escriuria a

Màrius Torres: «Ara he descobert l'existència del SIM, que ni sospitava que existís i que sembla animat d'un odi als catalans que no desmereix gaire al costat del que ens té l'enemic. Al meu pare, **perquè es negà a respondre en castellà** en els interrogatoris, el van insultar sense cap consideració a la seva edat ni al fet que el català és oficial a Catalunya, país on som per bé que no ho semblà a hores d'ara».

Ara m'adono que els criteris d'aquest combatent per Catalunya sobre aquells temps que ell vivia heroicament no s'avenen massa amb les «fantasies» que n'hi ha que expliquen... A mi, però, em mereixen molta més confiança els de Joan Sales i, potser, repassant la història, val la pena de reflexionar-hi.

Lluís Badia i Torras

Verdaguer, cantor de la devoció popular

No sé si s'ha parlat en aquestes pàgines del llibre de l'erudit i poeta Osvald Cardona titulat **Els goigs i els càntics de Jacint Verdaguer**, obra publicada dins la «Biblioteca Verdaguèria» de l'Editorial Barcino. En aquest llibre i en l'apartat «Una tongada de goigs» hi ha una referència molt completa a les Cobles de la Mare de Déu del Roure que, com escriu l'autor, «es venera a la masia del Bac, sufragània de Sant Llorenç de dos Munts, parròquia de Pruit, bisbat de Vic». Ja sabem, perquè solen esmentar-ho les biografies del poeta, que Verdaguer anà diversos estius a passar dies al Bac. En l'**Epistolari de Jacint Verdaguer** en curs de publicació per l'esmentada Editorial Barcino, transcrit i anotat per Josep M. de Casacuberta, malauradament ja traspasat, i J. Torrent i Fàbregas hi ha prou constància del fet, esdevingut, per cert, durant els anys de plenitud, als temps de l'elaboració i la publicació de **Canigó** i quan Verdaguer, doncs, podríem dir que passava els misteris de

El Collsacabra de prop

goig, abans de passar els de dolor. Més d'una vegada, aleshores, el poeta havia pujat al Bac acompanyant el bisbe Morgades.

En l'excel·lent treball d'investigació d'Osvald Cardona consta que fou durant l'estada de primers de setembre de 1886, quan Verdaguer escriví una relació de la festa de la Mare de Déu de Setembre, celebrada davant la capelleta obrada, com una fornícula, a la soca d'un roure, i l'acompanyà de la primera versió de les **Cobles**. Una segona versió, ampliada, fou enviada autògrafa, pel poeta, a la família del Bac, però tres anys després de la primera, o sigui el 1889. A les pàgines 134 i 135 d'**Els goigs i els càntics de Jacint Verdaguer** figuren sengles reproduccions en facsimil de les edicions de 1890,

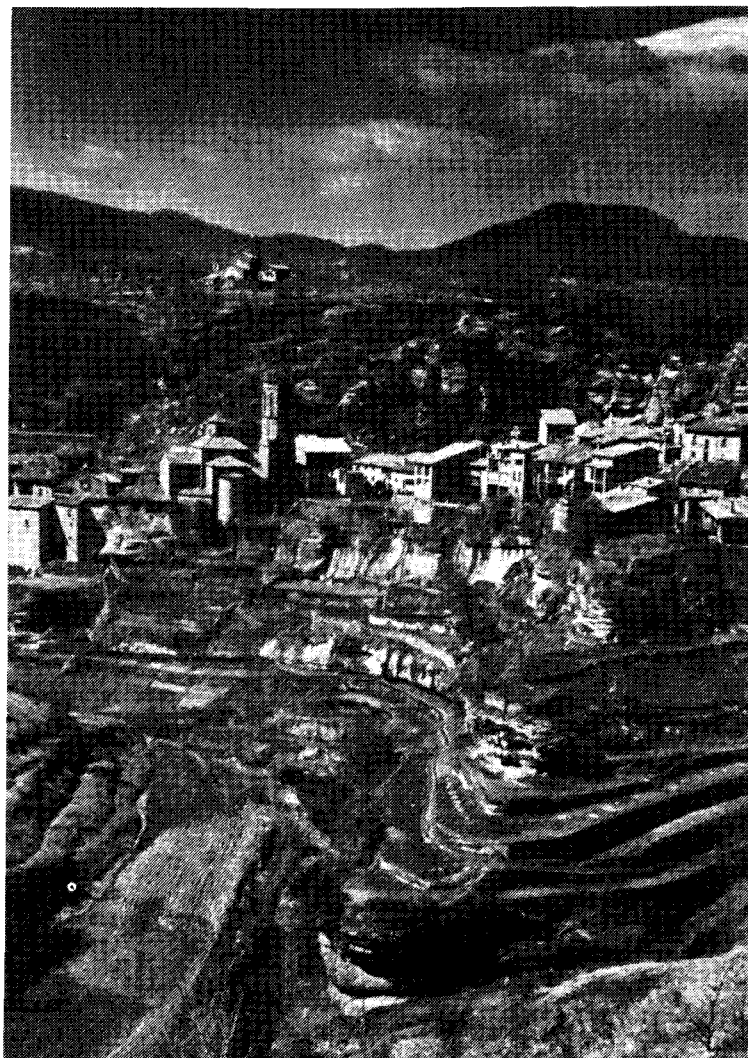
probablement la primera, i una de les moltes que se'n feren després. L'edició de 1890 té les il·lustracions de Marià de Rocafiguera, familiar del Bac, i sortí publicada al diari «La Veu de Catalunya» el primer de febrer de 1891.

D'aquestes dades i de tot d'altres, així com de l'estudi de conjunt sobre Verdaguer com a cantor de la devoció popular, en som deutors a Osvald Cardona, pel seu llibre, contribució de primera mà al coneixement del gran poeta. Per la nostra banda, al Collsacabra devem un record a Verdaguer, ara que som al centenari de la seva relació poètica, religiosa i humana amb aquesta contrada.

Joan Triadú
Cantonigròs, 1987

RUPIT i els seus atractius

Rupit, romàntica vila de Rupit. Cantada per inmemorables poetes, plasmada per sensibles pintors i on un gran nombre d'historiadors hi descobreixen fets i vivències de transcendental interès. El carrer del fossar, les restes del castell, les belles portades i finestrals... Tot ens parla d'uns vells i fecunds temps passats.

Però avui contemplarem Rupit i els seus entorns des d'un punt de vista més fascinant i extasiat. Acostem-nos-hi per a qualsevol dels camins i viarany que hi menen; anem-nos-hi apropant i ben aviat ens troba-

rem embadalits per unes sensacions que no sabrem explicar amb paraules tot contemplant aquell petit món curull de meravelles, circumdat d'intrèpits pujols i relleixos tupits de vegetació; ací i allà rierols juntant el seu remoreig amb el xerroteig i cantúries dels ocells omplint l'espai de belles melodies, com un pressagi de bons auguris hom agraeix. La riera que al llarg de milers i milers d'anys ha esqueixat el penyal tot deixant al seu pas amb profundes balmes i cataus, enigmàtics nius de fades i follets.

Fixem-nos amb curiosos

elements que ens parlen d'un passat més tranquil i anyorat com poden ser el reguitzell de feixetes i hortells encimbellats al repeu de la cinglera, obrats amb vetusts murs fa centenars d'anys, on encara no hi ha la petja de cap estri mecànic sinó que encara hi podem veure algun jornalero capbussant la terra amb eines que ja usaven els romans, mentre espolsa el gram i les males herbes amb les seves mans colrades pel sol i el fred, on només trenca el silenci el xerroteig d'alguna maliarena o el lladruc d'un gos.

Contemplem ara els tortuosos

senders que fan via cap a les contrades de Fornils i Sant Joan de Fàbregues i altres verals. Els distingeix els sobtats giravolts i graonades, solcades o rompu-des per les ferredures dels animals de bast i per les sabates ferrades o esclops dels traginers, llenyataires i pagesos. Si aquelles pedres poguessin parlar cada graó seria una història i cada giravolt un conte o un romanç. Ens parlarien d'aquelles cobles de matxos embastats de bon matí, conduïts per traginers avillats amb l'armilla de folre escarlata i guarnida amb puntes tot al volt; mentre que a l'hivern anaven tapats i aïllats amb una manta vermella, que després d'haver fet la torrada untada amb un gra d'all i oli o de segí vell acompanyada amb un bon tupí de vi calent, mentre els animals es cruspien les garrofes.

Emprenien la marxa cap a bosc acompanyats del dringueig dels típics picarols i cascabells seguint tolls avall cap a les carboneres on trobavem les sàrries plenes de carbó apunt per a carregar-les als lloms dels animals.

També ens recorden aquelles corrues de llenyataires, sobretot a l'hivern, que desfilaven amb els seu feix de llenya a l'esquena. Era una feina prou feixuga però s'aprofitava per trobar-se amb els veïns i cada matí poder fer una bona tabola.

Una altra història ben diferent era la gent que transitava per aquests paratges durant el diumenge especialment per acudir a missa matinal amb la mainada enjugassada, brincant d'un revolt a l'altre i per damunt dels còdols dels torrents. Tantseval que també s'hi havien fet mol-

tes parelles d'enamorats dient-se tendres paraules en els seus idil·lis. Ja que els festejos d'altres temps, molt sovint, consistien en les anades i vingudes de missa, de novenari o d'un sarau o ballades.

No solament hem de recordar temps passats, també avui pels mateixos caminós i contrades hi transiten infinitat de persones gaudint de les meravelles naturals i de la serenor sentimental i romàntica que ens comuniquen i inspiren aquests bells paratges de Rupit; cosa prou necessària per l'home d'avui atrafagat en afers de la vida i del progrés i que tant necessita refer la calma en el seu esperit.

Jordi Sanglas

RACÓ DEL POETA

EL REFRANYER

El fet que els dies de l'any tinguin una durada solar diferent és recollit pel refranyer popular amb l'encert que el caracteritza. Així trobem un seguit de refranys que transcrivim.

El solstici d'hivern —i per tant el dia més curt— coincideix, aproximadament, amb el dia de Sant Tomàs; així podem sentir dir «és més curt que el dia de Sant Tomàs». El solstici d'estiu s'escau, més o menys, per Sant Joan i a aquest dia li diem «el dia més gran». La resta dels períodes solars queden de la següent manera:

Per Santa Llúcia un pas de puça (23-12) (*)

Per Nadal un pas de pardal (25-12)

Per Sant Esteve un pas de llebre (26-12)

Per Ninou un pas de bou (1-1)

Per Reis un pas de veis (6-1)

Per Sant Julià un pas de ca (7-1)

Per Sant Antoni un pas de dimoni (17-1)

Per Sant Sebastià un pas de millà (20-1)

Per Santa Agnès una hora més (21-1)

Per Sant Vicenç de la Roda creix lo dia una hora (22-1)

Per Sant Pau l' hora cau (25-1)

Per la Candelera una hora entera (2-2)

Per Santa Maria una hora i mitja més de dia (2-2)

Per Sant Blai un pas de cavall (3-2)

Per Sant Maties iguals són les nits que els dies (24-2)

Per Sant Joan el dia més gran (24-6)

Per Sant Pere el dia enrera (29-6)

Per la Mare de Déu d'agost a les 7 ja és fosc (15-8)

Per Sant Narcís de sis a sis (29-10)

Passat Tots Sants els dies són germans (1-11)

I ja tornariem a ser a Sant Tomàs.

(*) Santa Llúcia s'esqueia el 23 de desembre, fins que l'any 1582 es fa el *Calendarium Gregorianum Perpetuum* on es reculen 10 dies; així Santa Llúcia passa a celebrar-se el dia 13; de manera que aquest dia era posterior a Sant Tomàs i no anterior com és ara.

Per elaborar el present treball s'ha consultat GUIX núm. 54, abril 82.

Carme Tulon

PENSAMENTS

A voltes, per estar be,
poca cosa es necessita:
tastar de tot una mica
i no abusar mai de res.

He esmarcit tota una vida
entre el dubte i la fe,
abraçat a l'esperança
de donar a canvi de res.

Ara que voldria parar el temps
és quan més depressa em passa.
Abans m'ereu indiferent,
i ara hi penso, potser, massa.

Voldria ser lliure com l'ocell
que no coneix les fronteres,
ni emblemes ni senyeres.
Qui pogués ser-ne com ell.

Miquel Banús

COLLSACABRA

Jo en conec un troç de terra
el més bonic d'aquest món,
ple de boscos, fonts i arbredes:
Collsacabra és el seu nom.

Collsacabra, Collsacabra,
quin país tan rebonic:
L'Esquirol, Taveriet, Cantoni
amb Falgars, Pruit i Rupit.

Cada cingle una ermita,
cada esquei és una font.
Quina pau que s'hi respira,
que dolç és el seu sojorn.

Collsacabra, Collsacabra
que és gentil aquest país
bo i creant-lo Déu pensava
ací fer-hi el Paradís.

Música de «Clementina»

Lletra de Miquel Banús - Rupit

Aquesta obra ha estat guardonada amb el
premi l'ARBOÇ 1987

CINC BROTS DE FARIGOLA

I

La tasca més difícil de l'home
és mantenir viva la il·lusió
dels que l'estimen.

II

La joventut és un convidat que, en sortir,
tanca la porta sense fer soroll.

III

Quan em mires amb tendresa
voldria ser tot allò que creus veure en mi.

IV

És preferible el dolor del desencís
a l'absurd de morir
sense haver estimat.
Aquí la prudència no és aconsellable.

V

Un amic ha mort.
Quina tristesa.
Una ànima ha trobat la pau.
Quina alegria.

Carme Tulon

CINQUANTA ANYS

Cinquanta anys de ma vida
molt de pressa han passat,
com les penes i alegries
que el temps ha desfullat

Però me'n resta un gran consol;
pensar que mai en la vida
hagi caminat tota sola;
amb la Verge al meu costat

Si amb Vós és dolça la vida
més dolça ha d'ésser la mort
morir en braços de la Verge
no hi pot haver millor sort.

M.ª Carme Orra

INFANTESA

Vaig pensant en ma infantesa
entre somnis d'amor pur,
i he quedat mig malmeša
joventut que ja he perdut
jo no sé com començava
ni tampoc com acabarà,
però cada any que el temps se m'emporta,
veig una altra cosa morta
i perduts molts desenganys.
Sols desitjo pel meu cor,
que si algú em pot ajudar,
en el moment que jo mori
que recobri la memòria
i a vós tingui al meu costat.

M.ª Carme Orra

SOLS

Se m'escoles de les mans, infantesa.
Recordes aquell davantalet
de les butxaques plenes?
Ja l'he desat al lloc més alt
de les lleixes de les golfes.
Dius que no plori,
que no nulli el paper...
Que no ho veus, bonica meva,
que se m'allunyen els millors Déus!
Que no plori, dius...
Vaig arribar a pensar, estimada,
que aniríem juntes fins a la mort,
però ja ho veus, he de rendir-me
i desar-te al lloc més alt,
amb el davantalet, a les golfes.
Se m'escoles de les mans.
Dius que no plori... Com hi ha món!
Deixa-m'ho fer per darrera vegada!.

Teresa Rierola Comajoan
Març 1986

